

บทวิจารณ์หนังสือ

สอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุก

ผู้เขียน: วิจารย์ พานิช และวิมลศรี ศุภิลวรรณ

วิจารณ์โดย ณัฐศักดิ์ โลมาศ*

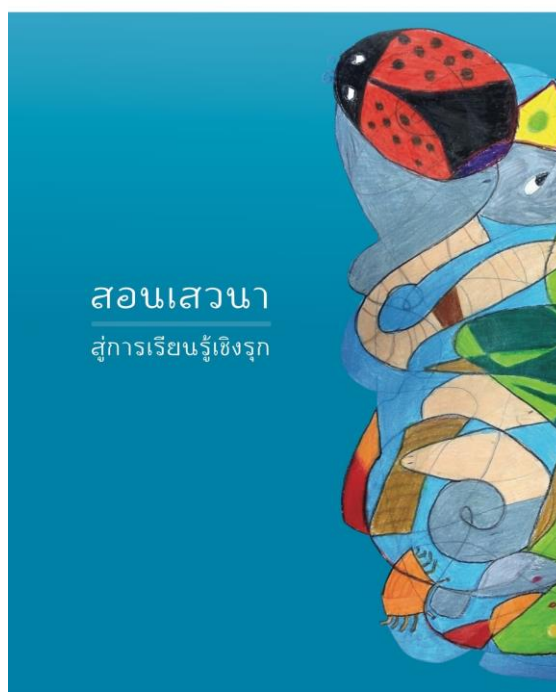
Nattasak Lomas*

E-mail: Nattasak.lomas@gmail.com*

Received: May 5, 2023

Revised: June 1, 2023

Accepted: June 13, 2023

ศ. นพ.วิจารย์ พานิช
วิมลศรี ศุภิลวรรณ

รูปที่ 1 ปกหนังสือ สอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุก
ผู้เขียน : วิจารย์ พานิช และวิมลศรี ศุภิลวรรณ (2021)

*Corresponding author E-mail: Nattasak.lomas@gmail.com

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จนนทบุรี 11120

Department of Social Studies, Religion and Culture, Panyapiwat Institute Of Management Demonstration School,
Nonthaburi 11120 Thailand

หนังสือสอนเสนาสู่การเรียนรู้เชิงรุกพัฒนาขึ้นมาจากบันทึกของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ที่ได้เรียบเรียงขึ้นจากการตีความหนังสือ และรายงานวิจัยของศาสตราจารย์ Robin alexander นักวิจัยด้านการศึกษาศาสตร์ของอังกฤษ สังกัดมหาวิทยาลัย Warwick และมหาวิทยาลัย Cambridge ผ่านหนังสือที่ชื่อว่า A dialogic teaching companion (2020) และรายงานวิจัย Developing dialogic teaching: genesis, process, trial (2018) ข้อมูลที่ใช้ในการเขียนบันทึกนี้ จึงมาจากผลงานวิจัยและพัฒนาของศาสตราจารย์ Robin Alexander เนื้อหาสาระสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของครู เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับมิติต่าง ๆ หนังสือเล่มนี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับครู เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่เรียกว่า “การสอนเสนา” ด้วยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิด การสร้างบรรยากาศให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความคิด รวมถึงเสนอมุมมอง ของความสัมพันธ์ของทุกบทบาทในชั้นเรียน วัตถุประสงค์ของหนังสือจัดทำขึ้นเพื่อร่วมขบวนการปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 บนความเชื่อเรื่องกลไกการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากความเชื่อเดิม เป็นแนวส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มุ่งแนะนำวิธีการที่ครูพัฒนานักเรียนให้พูดเพื่อสร้างความรู้ ผ่านการพูดที่ถูกต้องเหมาะสมและมีพลังของครูด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active learning) ผ่านกระบวนการสนทนาเสนา (Dialogue) หนังสือได้อธิบายและนำเสนอแนวทางการสอนเสนาในห้องเรียนจำนวน 16 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ ผู้เขียนกล่าวถึงภาพรวมความหมายและกระบวนการสนทนาเสนา โดย “สนทนาเสนา” มาจากภาษาอังกฤษว่า Dialogue หมายถึง การสนทนาที่รับฟังซึ่งกันและกันของผู้พูดและผู้ฟัง โดยมีการสลับบทบาทซึ่งกันและกันไม่ด่วนสรุปหรือโต้แย้งเพื่อเอาชนะ ส่วนคำว่าสนทนาคือแนวทางการสอนโดยใช้คำพูดที่กระตุ้นการคิดเพื่อให้เกิดการอภิปรายและให้เหตุผลขยายการคิด ขยายความได้ว่าเป็นการพูดและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงที่จะนำไปสู่ทักษะการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงฝึกทักษะทางสังคมร่วมด้วย ดังนั้นกระบวนการสนทนาเสนาจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการคิดใคร่ครวญ คิดทบทวนและการคิดสะท้อน เพื่อการสื่อสารเรียนรู้ที่ชัดเจนหรือเข้าใจที่ตรงกัน กล่าวได้ว่าการพูดเชื่อมโยงกับการคิดและการกระทำผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์

บทที่ 2 พูดหลากหลาย บทนี้ขยายความเรื่องจุดมุ่งหมายของการพูดในชั้น ภายในบทกล่าวถึงการเปลี่ยนวัฒนธรรมห้องเรียนแบบเดิมมาเป็นการที่ทั้งนักเรียนและครูร่วมกันกระตุ้นการพูดเพื่อการเรียนรู้ที่ทรงพลัง สะท้อนการคิดที่หลากหลายด้วยการพิจารณาข้อมูลและเหตุผลสนับสนุน ทั้งนี้เป้าหมายของการพูดในห้องเรียนมีอย่างน้อย 6 ประการ คือ 1) กระตุ้นการคิด 2) กระตุ้นการเรียนรู้ 3) สื่อสาร 4) สร้างความสัมพันธ์เชิงประชาธิปไตย 5) เพื่อสอน และ 6) เพื่อประเมิน หนังสือขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการพูดหลากหลายที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่ต้องทำความเข้าใจในประเด็น พูดตอบคำถาม พูดเพื่อตั้งคำถาม พูดเพื่อแสดงจุดยืน การร่วมกิจกรรมแบบไร้เสียง พูดทวนความจำ สนทนาเสนา พูดแย้ง กล่าวได้ว่าการพูดและการฟังเป็นสิ่งที่ควบคู่กันอย่างแยกไม่ได้ โดยขยายความถึงการสื่อสารและการรับสาร ซึ่งลักษณะของการพูดที่หลากหลายในห้องเรียนถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning)

บทที่ 3 สู่การสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้สูงในทุกด้าน ผู้เขียนกล่าวถึงการปฏิบัติการสนทนาเสนาส่งผลต่อเป้าหมายถึง 4 เป้าหมาย กล่าวคือ พัฒนานักเรียน พัฒนาครู พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน และพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล การสนทนาเสนาจึงไม่ได้มุ่งที่คำตอบ หากแต่มุ่งประเด็นที่กว้างขวางและลึกซึ้ง รวมถึงเป็นการบูรณาการเนื่องจากการตั้งคำถามไม่จำกัดขอบเขตของวิชา ทั้งนี้ครูต้องใช้ทักษะที่สำคัญคือการมองเห็นความคิดของนักเรียน จากนั้นตั้งคำถามต่อเพื่อกระตุ้นการคิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนนำข้อมูลมาสนับสนุนความคิด ผ่านบทสนทนาที่สะท้อนให้เห็นถึงห้องเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยร่วมกับโจทย์ในชีวิตจริง พร้อมทั้งกล่าวถึงผลการทดลองการวิจัยโครงการทดลองในอังกฤษที่สะท้อนให้เห็นถึงเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ของการปฏิบัติการสนทนาเสนา

บทที่ 4 กรอบปฏิบัติการสนทนาเสนาเพื่อเรียนรู้ บทนี้กล่าวถึงการสนทนาเสนาเป็นแนวทางสอนด้วยคำพูดที่ใช้พลังเพื่อกระตุ้นและขยายความคิดการเรียนรู้ การรับรู้และความเข้าใจของนักเรียน เพื่อจัดบรรยากาศให้มีการอภิปราย ให้เหตุผล และการโต้แย้งด้วยความเคารพ การเชื่อมโยงการคิด การพูด ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความรู้ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นกรอบความคิด ความเชื่อ และคุณค่า กล่าวได้ว่าการปฏิบัติการสนทนาเสนาเพื่อเรียนรู้จากหนังสือมุ่งให้ความสำคัญที่ชุดแนวทางสนทนาเสนา ด้วยการกระตุ้นให้นักเรียนคิดเอง มีใจจำกัดพูดคนอื่นมาพูด และต้องนำไปสู่การคิดแบบต่อเนื่อง กล่าวคือ การคิดอย่างต่อเนื่อง การหาหลักฐานสนับสนุนความคิด การคิดทบทวน เรียบเรียงความคิด ผ่านกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์เป็นแนวทางสำคัญของสนทนาเสนา

บทที่ 5 กรอบปฏิบัติการที่ 1 วัฒนธรรมปฏิสัมพันธ์ (Interctive culture) กล่าวถึง การสร้างกติกาในห้องเรียนระหว่างนักเรียนและครูที่ต้องมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับกติกาที่ใช้จัดการการพูดหรือจัดการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเมื่อปฏิบัติไปนาน ๆ ก็จะกลายเป็นความเข้าใจร่วมกัน ผู้เขียนกล่าวถึงข้อสรุปจากงานวิจัยใน 5 ประเทศ (อังกฤษ สหรัฐอเมริกา อินเดีย ฝรั่งเศส และรัสเซีย) กล่าวโดยสรุปประเด็นเชิงวัฒนธรรมในห้องเรียนที่ผู้สอนแบบสนทนาเสนาพึงตระหนักคือการสนทนาเสนาเน้นความร่วมมือ ครูจึงต้องระมัดระวังไม่ให้บรรยากาศแข่งขัน หรือเล่นเกมเอาชนะระหว่างนักเรียนเข้ายึดครองห้องเรียน ครูต้องมีวิธีทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสพูดเท่า ๆ กัน สิ่งสำคัญของบทเรียนกล่าวถึงการเคารพซึ่งกันและกันระหว่างการพูด การแสดงความคิดเห็นด้วยการสื่อสารและการรับสาร

บทที่ 6 กรอบปฏิบัติการที่ 2 พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ (Interctive settings) กล่าวถึง พื้นที่ปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้แบบสนทนาอาจจำแนกออกได้เป็น 4 มิติ คือ 1) ด้านปฏิสัมพันธ์ (Relations) 2) ด้านการจัดกลุ่ม (Grouping) 3) ด้านเทศหรือพื้นที่ (Space) และ 4) ด้านกาลหรือเวลา (Time) กล่าวได้ว่าการจัดสภาพชั้นเรียนมีส่วนสำคัญที่จะให้เกิดการสนทนาอย่างแท้จริงตั้งแต่การแบ่งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย จำนวนสมาชิก รูปแบบ และวิธีการจัดกลุ่มรวมถึงบทบาทของสมาชิกกลุ่ม การจัดโต๊ะเรียนที่มีการยืดหยุ่น ระยะเวลาของบทเรียนและกิจกรรม กล่าวได้ว่าการจัดระบบการเรียนรู้และนิเวศการเรียนรู้ส่งผลสำคัญต่อนักเรียน

บทที่ 7 กรอบปฏิบัติการที่ 3 พูดเพื่อเรียนรู้ (Learning talk) บทนี้ผู้เขียนชี้ชัดที่ลักษณะการสื่อสารที่ครูต้องมีทักษะการพูดและการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิด ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ระดับที่ลึกและเชื่อมโยงต่อความรู้ความเข้าใจในมิติเนื้อหาสาระ โดยฝึกให้นักเรียนพูดเพื่อตั้งคำถามอย่างต่อเนื่องมากกว่าการตอบคำถามของครู เพื่ออธิบายความคิด ขยายความคิด ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นการพูดเพื่อการเรียนรู้จึงต้องควบคู่กับการฟังและรับสารอื่น ๆ เพื่อนำมาตีความความหมายเชิงลึก

บทที่ 8 กรอบปฏิบัติการที่ 4 พูดเพื่อสอน (Teaching talk) บทนี้ถือได้ว่าเป็นบทบาทของครูจากที่บทก่อน ๆ เป็นการอธิบายกระบวนการทัศน์ของสานเสวนาเพื่อการสอน ผู้เขียนกล่าวถึงงานวิจัยที่กล่าวว่าครูใช้คำพูด 4 ประการ ดังนี้ พูดเพื่อจัดการสถานการณ์ (Transactional) พูดเพื่อบอกกล่าว (Expository) พูดเพื่อถาม (Interrogatory) และพูดเชิงประเมิน (Evaluative) ทั้งนี้ครูที่เก่งและสามารถผสมความรู้เข้ากับการทำความเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน จึงมิใช่ต้องใช้การพูดเพียง 4 ประการตามที่ได้กล่าวไป ข้อพิจารณาสำคัญคือการเรียนรู้ต้องเรียนรู้จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยาก จากผิวเผินไปสู่ความลึกซึ้งและเชื่อมโยง จะเห็นได้ว่าบทนี้ได้เสนอแนวทางการพูด การสื่อสารและการรับสารที่สำคัญอันจะเกิดขึ้นภายในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 9 กรอบปฏิบัติการที่ 5 ตั้งคำถาม (Questioning) การสอนแบบสานเสวนามุ่งต้องการให้นักเรียนเกิดการคิดเป็นเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ชนิดการตั้งคำถามจึงเป็นสิ่งสำคัญทั้งในแง่ของความกว้างของคำถาม รูปแบบของคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด รวมถึงหน้าที่ของคำถามที่มุ่งสังเกต ความจำ หรือเพื่อการคิด หลักการสำคัญคือครูต้องใช้คำถามหลาย ๆ แบบคละกัน ทั้งนี้ก็สำคัญไม่น้อยไปกว่าครู ตามกระบวนการของการสานเสวนาด้วยการคิดขั้นสูงที่มีความซับซ้อน ผ่านลักษณะของคำถาม วัตถุประสงค์ของคำถาม เพื่อตรวจสอบความคิด เหตุผล ข้อมูลหลักฐาน เพื่อขยายความโดยมีโครงสร้างคำถามที่เชื่อมโยงสู่ประเด็นอื่น ๆ

บทที่ 10 กรอบปฏิบัติการที่ 6 ขยายความ (Extending) กล่าวถึง การขยายความเป็นสิ่งที่จะต้องเนื่องมาจากการตั้งคำถามตามที่หนังสือได้กล่าวไว้หนึ่งในลักษณะสำคัญของการสานเสวนาคือการคิดอย่างต่อเนื่องลึกและเชื่อมโยง การขยายความถามคำถามและคำตอบจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ก็นักเรียนต้องพูดมากกว่าครูในระหว่างที่นักเรียนพูดครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจวิธีคิดของนักเรียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้ข้อมูลป้อนกลับ ทั้งนี้หนังสือให้คำแนะนำ 4 ประการ สำหรับการพูดเพื่อนำสู่การขยายความ ดังนี้ 1) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลดีผ่านการอภิปราย ประการแรกต้องให้นักเรียนพูด เพื่อได้แสดงออกอย่างมีความหมาย และได้รับการรับฟังและเข้าใจ 2) ต้องทำให้นักเรียนฟังซึ่งกันและกันอย่างตั้งใจ 3) การอภิปรายต้องไม่ทำอย่างผิวเผิน นักเรียนต้องมีการเจาะลึกทำความเข้าใจเหตุผลของตนเอง และ 4) เป้าหมายสำคัญที่สุดคือ เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจเหตุผลของคนอื่น

บทที่ 11 กรอบปฏิบัติการที่ 7 การอภิปราย (Discussing) บทนี้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการร่วมมืออย่างหนึ่งระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน ผ่านการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขยายสู่การแสวงหาความหมายใหม่หรือมิติอื่น ๆ โดยครูต้องสอดแทรกความรับผิดชอบต่อสิ่งที่อภิปรายแก่นักเรียน และการสร้างความน่าเชื่อถือระหว่างการทำสนทนาเหตุผล สนับสนุน ทั้งนี้สังเกตได้ว่ากรอบปฏิบัติการที่ 1 ถึง 6 ที่ได้กล่าวไปนั้นล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับการอภิปรายทั้งสิ้น หากแต่ผู้เขียนหนังสือมองว่าเป็นสิ่งสำคัญจึงจัดทำเป็นกรอบปฏิบัติการ

บทที่ 12 กรอบปฏิบัติการที่ 8 โต้แย้ง (Arguing) บทนี้ผู้เขียนชี้ชัดให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างโต้แย้งกับขัดแย้งตามที่ได้กล่าวว่าการโต้แย้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างหนึ่งของการสานเสวนาที่จะช่วยให้เกิดมุมมองที่หลากหลายกว้างและลึกซึ้งเชื่อมโยง บรรยากาศของชั้นเรียนจึงต้องเป็นการโต้แย้งเชิงบวก สร้างการรับรู้ว่าการโต้แย้งเป็นเครื่องมือการเรียนรู้สำหรับคาบเรียนทั้งนี้ต้องระวังการใช้ภาษาที่ต้องสุภาพ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย การถามและท้าทายจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันระหว่างการสนทนาตามแนวทางของสานเสวนา

บทที่ 13 ดัชนีบอกความเป็นการสอนแบบสานเสวนา ผู้เขียนกล่าวว่าดัชนีบอกความเป็นการสอนแบบสานเสวนาที่ดีมีการวิวัฒนาการเรื่อยมาเกือบ 20 ปี จากมีจำนวนถึง 51 ข้อ ลงมาเหลือ 15 ข้อในหนังสือ A dialogic teaching companion ของศาสตราจารย์ Robin alexander นักวิจัยด้านการศึกษาของอังกฤษ ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นข้อมูลในการเขียนบันทึกเล่มนี้ เพื่อระบุดัชนีที่กระชับและครอบคลุมประเด็น กล่าวได้ว่าการสอนแบบสานเสวนาต้องทำให้นักเรียนคิด ไม่ใช่แค่พูดตามที่จำมาจากคนอื่นหรือที่อื่น คำตอบของนักเรียนต้องนำไปสู่คำถามต่อเนื่อง พิจารณาได้ว่าการพูดเป็นการกระทำอย่างหนึ่ง เนื่องจากการพูดจะเป็นการกล่าวผ่านการคิดแล้วจึงพูด เห็นด้วยที่จะกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by doing) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active learning)

บทที่ 14 การพัฒนาครู จะเห็นได้ว่า บทที่ 1 ถึง 13 เน้นที่การสอนเสนาเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้ครูยังสามารถใช้เพื่อพัฒนาตนเองได้เช่นกัน การเกิดการเรียนรู้จากการทำหน้าที่ครูหรือเรียนรู้จากห้องเรียน โดยมีปัจจัยเอื้อพอสังเขป กล่าวคือ การสอนเสวนาที่นักเรียนแสดงบทบาทอย่างอิสระและสร้างสรรค์ ครูรวมตัวกัน เรียนรู้เป็นทีมที่เรียกว่า "ชุมชนเรียนรู้ของครู" (Professional Learning Community: PLC) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนและของครูในห้องเรียน สำหรับนำมาเป็นข้อมูลประกอบการเรียนรู้ โดยการบันทึกวิถีทัศน์ และบันทึกเสียง ตลอดจนมีครูพี่เลี้ยง (Mentor) ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้

บทที่ 15 การพัฒนาครู (ต่อ): กิจกรรมครูร่วมกันพัฒนาตนเอง บทนี้ผู้เขียนนำเสนอกิจกรรมพัฒนาครูผ่านกระบวนการกรอบปฏิบัติการทั้ง 8 กรอบที่ได้นำเสนอแนวทางไปในแต่ละบท สะท้อนการปฏิบัติที่ชัดเจนของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน ผู้เขียนชวนสังเกตให้เห็นว่า กิจกรรมนี้มีลักษณะพิเศษ คือ ครูเป็นผู้นำการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยจุดเน้นไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาสาระวิชา แต่อยู่ที่วิธีการพูดที่นำไปสู่การเรียนรู้ โดยส่วนท้ายมีการยกตัวอย่างแผนการสอน และข้อเสนอแนะการสานเสวนาในการพัฒนางานวิจัยที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

บทที่ 16 สรุป และให้นำไปใช้ในโรงเรียนไทย (จบ) บทนี้ผู้เขียนเสนอแนวทางให้มีการนำการสอนเสวนาไปใช้ในโรงเรียนไทย ซึ่งเสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจเป็น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจล เรียกโครงการนี้ว่า "PLC สอนเสวนา" เพื่อเป็นการพัฒนาครูแนว "ครูพัฒนาตนเอง และพัฒนากันเอง" โดยมีเป้าหมายที่แท้จริงอยู่ที่การพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของศิษย์ จะเห็นได้ว่าการสอนเสวนา เป็นการใช้อย่างไรก็ตามในทุกความสัมพันธ์ทั้งครูและนักเรียนด้วยการกระตุ้นความคิด

คุณค่าของหนังสือสอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุก จากบันทึกของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช เกิดคุณค่าสำคัญยิ่งต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชาด้วยลักษณะบูรณาการความคิดแบบองค์รวม ซึ่งจะเกิดผลลัพธ์สำคัญต่อนักเรียนที่จะเป็นผู้ที่พร้อมรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคิดใคร่ครวญการสะท้อนคิด การคิดย้อนกลับ ผ่านการตั้งคำถาม เพื่อการอภิปรายตามมุมมองที่แตกต่างซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งที่ได้ใช้ทักษะศตวรรษที่ 21 ผ่านการคิด การสร้างสรรค์ การทำความเข้าใจความแตกต่างความร่วมมือ ด้วยวิธีการสื่อสารและรับสาร กล่าวได้ว่าเป็นศาสตร์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Pedagogy of active learning) ที่มุ่งผลลัพธ์ในมิติที่ลึกและเชื่อมโยง เพราะเป็นการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้คิดอยู่ตลอดเวลาอันสะท้อนทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมอย่างแท้จริง ประการสำคัญทำให้เกิดแนวทางการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการอภิปรายเป็นสำคัญซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลาย โดยครูจะสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลได้ รวมถึงศึกษาสังคมมิติของชั้นเรียนร่วมได้ด้วย หนังสือเล่มนี้ผ่านการสังเคราะห์และตีความร่วมกับประสบการณ์ของผู้เขียนโดยขยายเนื้อหาเชิงวิชาการ และทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงซึ่งส่วนท้ายของแต่ละบทมีตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาต่อเพิ่มเติม ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้จะได้ประเด็นที่น่าสนใจ เกี่ยวกับหลักการ แนวทางปฏิบัติตัวอย่างการปฏิบัติของสอนเสวนาซึ่งเหมาะสมทั้งกับครู นักจัดการศึกษา และนักพัฒนาอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

Panich, V., & Susilawon, W. (2021). Dialogic teaching for Active learning. Bangkok, Equitable Education Fund. (in Thai)